

nest Troeltsch sa svojom gore spomenutom studijom i oslanjajući se na Augustinove socijalne misli i ideje izražene u djelu „de civitate Dei“, tvrdi da veliki biskup pripada isključivo kršćanskoj antiki, i da sa srednjim vijekom ima vrlo malo dodirnih točaka. Augustin, da je samo neki posrednik, preko koga je grčka kršćanska znanost doprla na zapad. On se odnosi prema srednjem vijeku onako po prilici, kako Origines ili Kapadočani prema istočnoj crkvi. Troeltsch naglasuje osobito pozitivnu stranu spisa „de civitate Dei“, naime da je Augustin pisao više da utvrdi kršćane u pravoj nauci, nego da pobije protivnike (protiv Scholzovoj tvrdnji o isključivo polemičkoj naravi djela). — Glede samoga pojma „civitas Dei“ pisac nikako ne dopušta, da je on identičan s pojmom katoličke crkve u smislu srednjovjernih školaštinih mislilaca, nego da znači neko crkveno općinstvo (dakako u smislu protestantskom). — Sve badava. Tko i malo pozna unutrašnji duh katol. Crkve i njezin život, taj je i opazio, da je on isti i nepromijenjen kakav se nalazi u velikoga Augustina. Ne samo da je Augustin inspirirao cijeli srednji vijek nego i najnoviji vijek katolicizma. Srednji vijek od katolicizma ne da se rastaviti, kao što se ne da niti rastaviti katolicizam od Augustina. I konsekvantno, što više hoćemo da se približimo katolicizmu, tim više moramo se približiti srednjem vijeku — k sv. Tomi, a tim više i k Aureliju Augustinu.

J. Pavič.

Haase Felix, Prof. an d. Univ. Breslau. *Weltkrieg u. orientalische Kirchen*. Breslau 1915, str. 24. M. 0'50.

Profesor Haase pokušao nam je u kratko prikazati, u kakvom odnošaju stoje sadašnje istočne crkve prema savremenom evropskom ratu, dotično kakvo je stanje katolicizma kod pojedinih naroda istočne crkve s osobitim obzirom na Slavene. Pisac je raspravu razdijelio na šest odlomaka i to: Slaveni u Njemačkoj, Slaveni u Austro-Ugarskoj, katol. crkva u Srbiji, Rusija i kat. crkva, Islam i istočne crkve i misije u istočnoj Aziji. Jedini izvor, iz koga je Haase crpao

svoje podatke jesu „Šleske pučke novine“ (Schlesische Volkszeitung). Prema tome o kakvoj znanstvenosti i detaljnom poznavanju prilika istočne crkve ne može biti ni govora. Već prvi odlomak o Slavenima u Njemačkoj, u kome hvali lojalnost Poljaka na strani centralnih vlasti ne spada ni po naslovu ni po sadržaju pod titul brošure, baš kao što se niti Poljaci ne broje među narode istočne crkve. Povijest svjedoči, da su baš Poljaci između svih Slavena pokazali i pokazuju najmanje simpatija i smisla za istočno crkveno pitanje (izuzevši časnu osobu Isusovca Urbana). — Pisac je i o Rusinima vrlo slabo informiran. Istina, da je ugled Rusina radi njihovih t. zv. „kacapa“ (moskofila) vrlo pao, i da se možda tu i tamo našao koji neurednjak osobito među inteligencijom, no sam rusinski narod svakako je daleko lojalniji nego li su n. pr. naši pravoslavni po Bosni, Hrvatskoj i Ugarskoj uza sve izjave njihovih korifeja, kojih Haase navodi. Takve formalne izjave kod onoga, tko pozna pravoslavnu dušu, ne znače ništa. U odlomku Rusija i kat. crkva podatci piščevi su vrlo nepotpuni. O tisućama nevinih žrtava ruskoga ortodoksizma, o zarobljenju tolikih unijatskih svećenika govori pisac vrlo malo. Zaboravlja također, da je proširenje šizme među grčko-kat. narodom u Galiciji bilo djelo ortodoksne presije, nikako ne slobodne volje rusinkoga naroda. — Ostali odlomci, koji govore o Islamu i istočnim crkvama, i o misijama u istočnoj Aziji vrijedni su svake preporuke.

J. Pavič.

Lübeck Dr. Konrad. *Die christlichen Kirchen des Orients*. U maloj 8-in: XII + 206 str. Cijena: 1'20 Mk. Nabavlja se kod: *Jos. Kösel'sche Buchhandlung Verlag, Kempten ili München (Bavarska)*.

Pisac ove knjige dr. Lübeck iz Fulde, po nalogu glasovitog njemačkog društva „Görresgesellschaft“, bio je za jednu godinu u Istoku, da pročava povjest starokršćanske liturgije i da se